

GRUNNLEGGENDE TREKK VED TAUSHETSPLIKTEN

Av professor i rettsvitenskap Bente Ohnstad

Overordnede hensyn og verdier

- Krav på beskyttelse av den private sfære
- Grunnloven § 102
 - *Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon. Husransakelse må ikke finne sted, unntatt i kriminelle tilfeller.*

Statens myndigheter skal sikre et vern om den personlige integritet

- *Menneskerettighetene*
 - FNs verdenserklæring nr. 12 beskyttelse mot vilkårlig inngrep av offentlig myndighet
 - EMK art 8 Retten til respekt for privatliv og familieliv

Regler som skal beskytte den personlige integritet

Bestemmelser om personvern, taushetsplikt og personopplysningsvern.

Personvern handler ikke bare om vern av privatlivets fred, men også om rett til å ha innflytelse på bruk og spredning personopplysninger om seg selv

Hovedregelen for behandling av personopplysninger i helsetjenesten er taushetsplikt

.

Taushetsplikten begrunnelse

- Taushetsplikten er begrunnet i hensynet til personvern og privatlivets fred
- Pasienten skal kunne oppsøke helsetjenesten uten frykt for at opplysninger blir gitt uvedkommende
- Dersom pasienten ikke var trygg på at opplysningene ble behandlet konfidensielt, kunne han holde tilbake opplysninger av betydning for behandlingen

Lovgivning som regulerer taushetsplikten i helsetjenesten

- Helsepersonelloven
- Pasient- og brukerrettighetsloven
- Forvaltningsloven
- Personopplysningsloven/personvernforordningen

Taushetsplikt

- Begrepet taushetsplikt
- Hvilke interesser skal taushetsplikten beskytte?
- Hensynet til pasientens/brukerens integritet, selvbestemmelse og rett til å delta i beslutningsprosessen
- Tillitsaspektet er viktig

Taushetsplikten – hovedregel

- Hpl. § 21 Helsepersonell skal *hindre* at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell

Hindre at andre får kjennskap til opplysninger

- Tjenesteyterne skal både aktivt og passivt hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til taushetsbelagte opplysninger som mottas i tjenesten
- Taushetsplikten skal ikke hindre kommunikasjon som tjener brukerens interesser. Hva som tjener ens interesser, må en selv være med å definere

Taushetspliktenes innhold

- Hva har man taushetsplikt om?
- Når har man *rett* til å gi taushetsbelagte opplysninger?
- Når har man *plikt* til å gi opplysninger?

Pbrl. § 3-6 Rett til vern mot spredning av opplysninger

- Opplysninger om legems- og sykdomsforhold samt andre personlige opplysninger skal behandles i samsvar med gjeldende bestemmelser om taushetsplikt. Opplysningene skal behandles med varsomhet og respekt for integriteten til den opplysningene gjelder

Unntak taushetsplikten

- Opplysninger kan gis den som fra før av er kjent med opplysningene
- Ingen berettiget interesse tilsier hemmelighold
- Anonyme opplysninger
- Tungtveiende private eller offentlige interesser kan gjøre det rettmessig å sette til side taushetsplikten
- Taushetsplikten oppheves når regelverket uttrykkelig har opphevet taushetsplikten

Barns krav på beskyttelse mot omsorgssvikt

Barnekonvensjonen sikrer barnet mot omsorgssvikt, men også mot å bli skilt fra foreldrene sine mot sin vilje, unntatt når det er til barnets beste

Hvordan veie de ulike hensyn opp mot hverandre?

Lovgiver har balansert de ulike hensyn gjennom taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt/meldeplikt

Bekymringsmelding

- Dette er ikke et begrep som benyttes som vilkår for inngrep i loven
- Praksis benytter i utstrakt grad dette begrepet for å legitimere meldinger til barnevernet langt utover det som er lovens regulering av taushetsplikt, opplysningsrett, og opplysningsplikt/meldeplikt
- Bekymring er noe annet enn «grunn til å tro»
- Mange misforståelser har tilsynelatende gjort at pendelen har svingt fra å melde for lite til å melde for mye

Vanlige misforståelser

- Det er lav terskel for å sende meldinger til barnevernet
 - *Feil. Det er høy terskel for at meldeplikten inntreffer. Men det er lav terskel for å hjelpe, hvis foreldre/foresatte ønsker det. Sondre mellom private og offentlige meldere*
- Det kan sendes rutinemessige meldinger
 - *Feil. Det skal foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle, og vurderingen skal knytte seg til om vilkårene for meldeplikt er oppfylt*
- En bekymring er nok, selv om den ikke er knyttet til lovens vilkår
 - *Feil. Loven bruker ikke begrepet «bekymring» som meldevilkår*
- En generell, udefinert bekymring er tilstrekkelig
 - *Feil. Det må foretas en konkretisering av hva som gir grunn til å involvere barnevernet*
- Det er barnevernet som skal finne ut om det er grunn til å tro at det foreligger omsorgssvikt
 - *Feil: Det er den som sender melding som på forhånd skal ha vurdert omsorgssituasjonen til barnet. Dette fordi det er vedkommende som har taushetsplikt*

nge misforståelse

Det skilles ikke mellom hjelp og inngrep

Hvis den som melder mener det er for *hjelp*, må samtykke innhentes. **Inngrep** kan være omsorgsovertakelse eller andre inngrep i foreldremyndighet.

Det skilles ikke mellom offentlige og private meldere

Dermed heller ikke mellom de som har lovpålagt taushetsplikt/meldeplikt og de som ikke har det.

Medvirkning

- Retten til medvirkning og informasjon er nært knyttet til samtykke som forutsetning for tjenesteyting
- Beslutninger skal ikke tas over hode på folk
- Personidentifiserbar informasjon er underlagt taushetsplikt

Taushetsplikt og samarbeide

- For å gi helhetlige, koordinerte tilbud til den som har bruk for det, må tjenestene samarbeide.
- Samarbeidsplikten er bl.a. statuert i flere lover
- Men samarbeid er ment å være til beste for tjenestemottakeren. Da må vedkommende gis anledning til å definere et hjelpebehov
- Samtykke derfor viktig. I utgangspunktet kan ingen hjelpes mot sin vilje
- Ulike etater har ulike oppgaver.

Tverrfaglig samarbeid og taushetsplikt

- Rett til hjelp må vurderes i lys av retten til personvern og retten til å velge om man vil ha hjelp eller ikke
- Viktig å huske på at velferdstjenestene er tilbud som brukerne fritt kan benytte seg av
- Den rettslige reguleringen av velferdstjenestene skal sikre at den som har behov for tjenester, får tilgang til disse, at tilbudet er helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset, og at den enkelte får medvirke ved utforming og gjennomføring av tjenestene

Samtykke, medvirkning og selvbestemmelse

- Når opplysninger kommuniseres uten at den opplysningene angår er informert, mister man kontrollen over opplysninger om seg selv. Man blir fratatt retten til selvbestemmelse og medbestemmelse, og man kan miste tilliten til hjelpeapparatet.
- Dette er omkostninger lovgiver har sagt man må tåle hvis man f eks utsetter sine barn for alvorlig omsorgssvikt og i andre tilfeller der det er grunnlag for tvang.

All utveksling av helseopplysninger må vurderes i lys av de overordnede prinsippene .

Tilbud

Kontroll

Frivillighet

Inngrep

Selvbestemmelse

Tvang

Opplysningsrett og opplysningsplikt

- Taushetsplikt, meldeplikt og opplysningsplikt krever lovhjemmel
- Opplysningsplikt krever, i likhet med taushetsplikt, hjemmel i lov
- Taushetsrett/opplysningsrett beror på et skjønn. Etske og faglige vurderinger. Hensynet til privatlivets fred må avveies mot andre tungtveiende interesser

Oppsummering

- Hovedregelen for behandling av personopplysninger er taushetsplikt
- Melde- og opplysningsplikt er unntak fra taushetsplikten, og opphever taushetsplikten **når vilkårene for opplysningsplikt/meldeplikt er til stede**
- Det er kun i alvorlige saker, eller saker der andre hensyn veier tyngre, at offentlige myndigheter/andre med taushetsplikt skal gi opplysninger uten hinder av taushetsplikt
- All hjelp beror på frivillighet
- Opplysningsplikten/meldeplikten inntreffer kun når det er hjemmel for å sette pasientens selvbestemmelsesrett til side